

Interpelacja nr 4964

do ministra rodziny, pracy i polityki społecznej
w sprawie rekompensat dla junaków pracujących przymusowo w latach
1948-1955 w Powszechnej Organizacji "Służba Polsce"

Zgłaszający: Kazimierz Moskal

Data wpływu: 18-07-2016

Szanowna Pani Minister,

do mojego biura poselskiego docierają liczne apele i prośby o uwzględnienie w systemie świadczeń socjalnych pracy świadczonej w ramach w Powszechnej Organizacji "Służba Polsce".

Od 1948 r. do 1955 r. w strukturach Powszechnej Organizacji "Służba Polsce", która w sposób najczęściej przymusowy prowadziła obowiązkowe przysposobienie zawodowe i wojskowe oraz indoktrynację polityczno-ideologiczną, służyło 1,2 mln Polaków w wieku 16-21 lat. Odgruzowywali Warszawę, odbudowywali kopalnie i huty, remontowali tory kolejowe i mosty. W tym czasie nie otrzymywali żadnego wynagrodzenia za swoją niejednokrotnie ponad siły pracę. Do dziś nie otrzymali także żadnego zadośćuczynienia.

W związku z powyższym zwracam się do Pani Minister z następującymi pytaniami:

1. Czy dostrzega Pani potrzebę i możliwość przyznania junakom rekompensat?
2. Czy Ministerstwo rozważa podjęcie prac legislacyjnych w tym zakresie?

Odpowiedź na interpelację nr 4964

w sprawie rekompensat dla junaków pracujących przymusowo w latach 1948-1955 w Powszechnej Organizacji "Służba Polsce"

Odpowiadający: podsekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Marcin Zieleniecki

Warszawa, 10-08-2016

W związku wystąpieniem Pana Marszałka z dnia 27 lipca br., znak K8INT4964, przekazującym interpelację posła Kazimierza Moskala w sprawie rekompensat dla junaków pracujących przymusowo w latach 1948-1955 w Powszechnej Organizacji „Służba Polsce”, uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Na wstępie należy wskazać, że Powszechna Organizacja „Służba Polsce” powstała w 1948 roku na mocy ustawy z dnia 25 lutego 1948 r. *o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz organizacji spraw kultury fizycznej i sportu* (Dz. U. Nr 12, poz. 90, z późn. zm.). Powszechny obowiązek przysposobienia zawodowego obejmował, między innymi, naukę i wykonywanie pracy okresowej, której wymiar w stosunku do młodzieży w wieku przedpoborowym miał wynosić do 6 miesięcy, a w stosunku do młodzieży w wieku poborowym i starszej był równy okresowi pełnienia zasadniczej służby wojskowej.

Pobór do pracy na rzecz organizacji następował w wyniku zaciągu ochotniczego albo na skutek administracyjnego nakazu. Na mocy ustawy obowiązkowi przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży podlegały osoby w wieku od 16 do 21 lat włącznie, przy czym osoby, które nie odbyły zasadniczej służby wojskowej, podlegały temu obowiązkowi do ukończenia 30 roku życia.

Z powyższego wynikało, że wcielanie do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” miało co do zasady charakter powszechny. Odstępstwo od tej reguły stanowiło funkcjonowanie tzw. brygad ponadkontyngentowych „Służba Polsce”, do których przymusowo wcielono i skierowano do pracy w kopalniach węgla i kamieniołomach żołnierzy z poboru w 1949 r. Ze względu na polityczny charakter rekrutacji do tych brygad oraz wyjątkowo ciężkie warunki pracy w górnictwie, zatrudnienie tych osób uznano za szczególny rodzaj represji politycznych. Osobom tym, na gruncie przepisów ustawy z dnia 2 września 1994 r. *o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych* (Dz. U. z 2014 r. poz. 1373), przysługuje prawo do świadczenia pieniężnego oraz innych uprawnień wskazanych w ustawie. Żołnierzom przymusowo zatrudnianym, niezdolnym do pracy wskutek niezdolności pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem, przysługują także świadczenia pieniężne i inne uprawnienia określone przepisami ustawy z dnia 29 maja 1974 r. *o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin* (Dz. U. z 2016 r. poz. 871).

Przepisy ustawy *o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego...* zostały uchylone z dniem 1 grudnia 1956 r. przepisami ustawy z dnia 15 listopada 1956 r. *o zniesieniu i zmianach podporządkowania niektórych urzędów centralnych* (Dz. U. Nr 54, poz. 246, z późn. zm.). Należy wskazać, że zarówno w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. *o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych*

(Dz. U. z 2016 r. poz. 887), jak i na gruncie unormowań obowiązujących do roku 1999, okres pracy wykonywanej z tytułu powszechnego obowiązku przysposobienia zawodowego w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” jest uwzględniany jako okres składkowy przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalno-rentowych. Tym samym, każdej osobie, która przedstawi dowody potwierdzające pracę w ramach przysposobienia zawodowego w tej organizacji, okres wykonywanej pracy zostanie uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty.

Środowiska zrzeszające junaków i junaczki Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” niejednokrotnie podnosiły kwestię przyznania im specjalnych świadczeń i uprawnień jako rekompensatę z tytułu przymusowej pracy w ramach tej organizacji. Kwestie dotyczące przyznania świadczenia pieniężnego i odszkodowań dla tych osób były przedmiotem prac Sejmu RP V kadencji nad poselskim projektem ustawy o świadczeniu pieniężnym i innych uprawnieniach przysługujących osobom, które przymusowo wcielono do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” (druk nr 201). Projekt ten został negatywnie oceniony przez Radę Ministrów, a prace nad nim nie zostały zakończone uchwaleniem ustawy. Głównym powodem odrzucenia projektu był brak możliwości wiarygodnego ustalenia, czy dana osoba została wcielona do pracy przymusowo, czy też przystąpiła do niej dobrowolnie.

W Senacie RP VII kadencji rozpatrywana była petycja w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej przyznania świadczeń pieniężnych i innych uprawnień dla osób przymusowo wykonujących pracę w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” w latach 1948-1955 (P-04/09). Również w Senacie RP VIII kadencji rozpatrywana była petycja w sprawie przyznania zadośćuczynienia lub odszkodowania dla byłych junaków i junaczek wykonujących pracę w ramach Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” w latach 1948-1955 (P8-01/14). W obu przypadkach senatorowie po rozpatrzeniu petycji nie podjęli nad nimi dalszych prac.

W dniu 25 kwietnia br. do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wpłynęła petycja zawierająca postulat przyznania osobom wcielonym do Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” rekompensaty z tytułu świadczenia przez te osoby pracy przymusowej oraz objęcia tych osób uprawnieniami, które określone zostały przepisami ustawy o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych. Wskazana petycja została rozpatrzona negatywnie.

Odnosząc się z szacunkiem do pracy wykonywanej przez junaków i junaczki Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” oraz ich wkładu w odbudowę Państwa Polskiego, należy jednocześnie podkreślić, że **w polskim prawie przyjęto zasadę, iż świadczenia na rzecz osób poszkodowanych podczas wojny i w okresie powojennym przysługują przede wszystkim ofiarom najcięższych represji**. Pełne zrekompensowanie doznanych krzywd nie jest bowiem możliwe, głównie ze względu na skalę represji, **jakich doświadczyło polskie społeczeństwo**.

Przy określaniu uprawnień dla osób, które podlegały różnym formom represji w czasie wojny i w okresie powojennym, należy mieć na względzie sytuację wielu grup społecznych, które z różnych przyczyn pozostają w trudnej sytuacji życiowej. Dramatyczne przeżycia dotknęły bowiem całe społeczeństwo i odcisnęły piętno na życiu wielu milionów osób. Państwo Polskie stara się otaczać je opieką na miarę swoich możliwości. Każde podjęcie działań w kierunku przyznania nowych uprawnień dla określonej grupy lub zwiększenia zakresu uprawnień już przyznanych wymaga szczególnej uwagi i troski przy rozważaniu możliwych rozwiązań.